

HAC VE UMRE

(Hanefi mezhebine göre)

مَنْ أَرَادَ الْحَجَّ فَلْيَتَعَجَّلْ فَإِنَّهُ قَدْ يَمْرُضُ الْمَرِيضُ وَتَضِلُّ الرَّاحِلَةُ وَتَعْرِضُ الْحَاجَةُ : التاج ، 109/2

Muhterem okurlarımın aklına şöyle bir soru gelebilir. Neden önce hac? Yani abdest, namaz, oruç ve zekat, ilmi hal kitaplarında sıralama bakımından hac mevzuundan önce gelirler. Dergimizin de ilk sayısı olması hasebiyle, nasıl oldu da hac konusu diğerlerine takaddüm etti? Haklıdır da. Fakat bizimki belli bir sıralama yapmak değil de, değişik mevzular da müslüman kardeşlerimize yardımcı olabilmek. Hem bir abimizin teklifi üzerine, hem de bu yıl hacca gitmemiz cihetiyle edindiğimiz tecrübelerle bu konuyu işlemeye karar verdim.

Hac yolculuğuna çıkmadan yolculuk öncesi, Müslümanların bilmesi gerekli olan şeyleri ele aldım. Çünkü hacı ifa esnasında, zaten görevliler nezaretinde yapıldığından herhangi bir zorluk çekilmeyecektir. Fakat yazdıklarımı bilmeyen, belki hac konusunda yeterli malumat sahibi olmadığından, bu önemli ibadeti terk etme tehlikesi de olabilir.

Yüce peygamberimiz “Kim haccetmek isterse acele etsin. Aksi halde, hastalığı yakalanabilir, bineği elden çıkabilir, ihtiyaçları hasıl olabilir”(1) buyurmuştur.

İslamın beş temelinden biri, Allah’ın rızasına erdiren ve ümmet birliğini gerçekleştiren mali ve bedeni evrensel bir ibadet olan hac, sözlükte tazim edilecek makam ve yerleri ziyaret niyetiyle yolculuğa çıkmaktır. Fıkıh ıstılahında ise, belirli bir vakitte Arafat’ta bulunmak ve daha sonra Kabe-i Muazzama’yı usulü dairesinde tavaf ederek ziyarette bulunmaktır.

Umre ise, lügatte “ziyaret” manasındadır. Fıkıhta ise, Kabe-i Muazzama’yı tavaf, ve saha ile Merve denilen iki tepe arasında sa’y etmekten ibarettir.

Umre sünnet-i müekkededir. Senenin her mevsiminde yapılabilir. Yalnız arefe günü ile onu takip eden kurban bayramının 4 gününde yapılması mekruhtur. Ramazan ayında yapmak ise müstehaptır. Farz olan hacca büyük hac (haccü’l-ekber) denildiği gibi (haccü’l-asğar) denilir.

Hac kimlere farzdır?

Bir şahsın üzerine şu 8 şart tahakkuk ederse hac farz olur;

1- Müslüman olmak, bir müslüman haccını yaptıktan sonra, (Allah muhafaza etsin) dinden döndürecek fiillerde bulunsa, sonra tevbe istiğfar edip tekrar İslamiyete dönse, şartlar tahakkuk ettiğinde haccını kaza etmesi lazım gelir.

2- Akıllı olmak,

3- Bulug (erginlik) çağına girmiş olmak,

4- Hür olmak,

5- Haccın farz olduğun haberdar olmak. Bu, küfür diyarında bulunan birinin müslüman olması halinde geçerlidir. Yoksa İslam memleketinde yaşayanların bilmemesi mazeret değildir.

6- Haccı eda edebilecek bir vakte yetişmesi lazımdır. Zengin olduktan sonra henüz hac ayları girmeden vefat eden kimseden bu mükellefiyet kalkar.

7- Hacca gidip gelinceye kadar kendisinin ve aile efradının nafakasının bulunması,

8- Yol vasıtası ve masraflarını karşılayacak paranın bulunması.

Haccı yerine getirebilmesi için de aşağıdaki şartların bulunması gereklidir.

1- Sağlıklı olmak (kör veya felçli olmamak gibi),

2- Hissi bir engel bulunmamak (hapis v.s.),

3- Yol emniyetinin bulunması,

4- Sefer mesafesi (90 Km) yol gidecek bir kadının yanında kocası veya nikahı kendisine ebediyyen haram olan bir yakınının bulunması,

5- Boşanmış veya kocası ölmüş kadınların iddetinin bitmiş olması lazımdır.

Haccın sahih olabilmesi içinde şu 4 şartın yerine getirilmesi lazımdır.

- 1- İslam, müslüman olmayanın haccı makbul değildir.
- 2- Özel mekân, Arafat bölgesi ve Kabe-i Muazzma'da bulunmak,
- 3- Özel vakit, arefe günü öğle vaktinde kurban bayramının birinci gününün sabah namazı vaktine (fecri sadık) kadar olan süredir.

4- Hac niyetiyle ihrama girmek. İhram; halk arasında halkın büründüğü iki parçadan ibaret beyaz beze dendiği gibi, ihramın asıl manası, haccı veya umreyi veya her ikisini yerine getirme esnasında helal olan bazı şeyleri nefesine haram kılmaktan ibarettir. Buda, niyet ederek telbiye getirmekle meydana gelir.

Telbiye : “Lebbeyk Allahümme lebbeyk.....” diye devam eden sözdür.

Hac hüküm itibarıyla **farz, vacip ve nafil**e olmak üzere üçe ayrıldığı gibi, eda ediliş şekliyle de **ifrad, temettu'** ve **kıran** olmak üzere üçe ayrılır.

- 1- Şartlarına haiz olan her müslümanın ömründe bir defa hacca gitmesi farzdır.
- 2- Adak olarak nezredilen veya başlandıktan sonra bozulan nafil e bir haccın kazasını yapmak vaciptir.
- 3- Henüz buluğa ermemiş bir çocuğun veya farz haccını ifa etmiş bir müminin tekrar haccetmesi de nafil e bir haccdır.

A- **İfrad Haccı:** Umresiz olarak tek başına eda edilen hacca denir.

B- **Temettu Haccı:** Hac aylarında, önce umre niyetiyle ihrama girip umresini yapıp ihramdan çıktıktan sonra memleketine dönmeden tekrar hac niyetiyle ihrama girerek yapılan hacca denir.

C- **Kıran Haccı:** Hac aylarında umre ile haccı birleştirerek tek bir ihram ile, hem umreye hem de hacca niyet edilerek yapılan hacca kıran haccı denir.

Hanefi Mezhebi'nde **kıran** haccı temettu'dan, **temettu'** da **ifrad**dan efdaldır. Şafii Mezhebi'nde ise en faziletli hac, **ifrad** sonra **kıran** sonra da **temettu'** gelmektedir. Kıran ve temettu' haclarında şükür (şafiye göre ceza) kurbanı kesmek gerekir. İfrad haccında ise kurban kesmek yoktur.

Haccın, mahiyetini teşkil eden farzları ikidir, biri Arafat'ta bir müddet durmak, diğeri de Beyt-i Mükerrremme'yi (Kâ'be) tavaf etmektir.

Gelelim dersimize konu olan hadisle alakalı yazacaklarıma. Maalesef halkımızda şöyle bir anlayış hakim “ yaşlanalım, emekli olalım, hayızdan nifastan kesilelim, ev bark sahibi olalım, olanı everip kızı gelin edelim, eh ondan sonra da Allah kısmet ederse! hacca gideriz.” Fakat Allah ve Resulü'nün böyle bir emri mevcut değildir. Hacca gidip gelecek bir mali güce sahip olan akıl, baliğ, hür müslüman şartların tahakkuk ettiği ilk senede hacca gitmesi farzdır. Üstelik “sağlıklı olmak” haccın şartlarından olmakla, yaşlıların ne müşkül durumlarla, ne hastalıklarla karşılaştıklarını bizzat müşahede ettik. Görevlerini tam anlamıyla yerine getiremedikleri gibi diğ er müslüman kardeşlerine de sorun olmaktaydılar. Bunun yanında Endonezya ve Malezya'dan gelen hacıların genellikle genç yaşta olmaları ve hac konusunda eğitimli olmaları nazarı dikkatlerimizi celbetmiştir. Cenab-ı Allah bizim halkımıza da bu idraki nasip etsin. Ve Türk hacılarının da gençlerden müteşekk il ve bilinçli olarak hac ibadetlerini eğ ilimli olmalarını bizlere göst ersin.

M.Şükrü DÖRTBUDAK